ТРИБУНА МОЛОДОГО ВЧЕНОГО

УДК 351:005

https://doi.org/10.31652/2786-6068-2023-3-55-59

Андрій Вербоватий
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського,
аспірант кафедри публічного управління та адміністрування
e-mail: andreyverbovatiy@gmail.com

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЦИФРОВІЗАЦІЇ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ

У статті визначено, що сьогодні цифровізація - одна з головних тенденцій у суспільному розвитку, що впливає на різні аспекти життя населення країни. Вона проникає в різні сфери, включаючи побут, професійну діяльність та дозвілля, і стає важливою частиною спілкування та соціалізації. Цифрові технології не тільки змінюють спосіб, яким ми взаємодіємо з навколишнім світом, але й впливають на економіку, бізнес, науку і сферу публічного управління. У статті розглянуто наукові визначення терміну «цифровізація» та надано авторське, де цифровізація розглядається, як процес покращення процедур, механізмів та методів діяльності за допомогою інформаційно-комунікативних технологій, охоплюючи всі сфери життя.

З'ясовано, що цифровізація повинна забезпечувати рівний доступ до послуг, інформації та знань для кожного громадянина, орієнтована на міжнародне та європейське співробітництво для інтеграції України до ЄС і виходу на європейський і світовий ринок.

Визначено, що основна мета розвитку цифрових інфраструктур - забезпечити всім громадянам України можливість скористатися цифровими можливостями незалежно від їхнього місцезнаходження та уникнути «цифрового розриву».

Доведено, що процеси цифровізації в публічному управлінні є невід'ємною частиною його ефективного функціонування. Цифровізація публічного управління використовує технології для забезпечення ефективного прийняття та реалізації рішень, а також формування дієвих механізмів реалізації державної політики у всіх сферах суспільства. Це покликано максимально спростити та покращити взаємодію між органами публічної влади та громадянами.

Ключові слова: публічне управління, цифровізація, цифрові технології, інформаційно-комунікативні інструменти, система електронного врядування.

Andrii Verbovatiy

THEORETICAL BASIS OF DIGITALIZATION IN PUBLIC ADMINISTRATION

The article determines that today digitalization is one of the main trends in social development, which affects various aspects of the life of the country's population. It permeates various spheres, including everyday life, professional activity and leisure, and becomes an important part of communication and socialization. Digital technologies not only change the way we interact with the world around us, but also affect the economy, business, science and public administration. The article examines the scientific definition of the term «digitalization» and provides the author's, where digitalization is considered as a process of improving procedures, mechanisms and methods of activity with the help of information and communication technologies, covering all spheres of life.

It was found that digitalization should ensure equal access to services, information and knowledge for every citizen, focused on international and European cooperation for the integration

© Вербоватий А.

of Ukraine into the EU and access to the European and world markets.

It was determined that the main goal of the development of digital infrastructures is to ensure that all citizens of Ukraine have the opportunity to use digital opportunities regardless of their location and avoid the «digital divide».

It has been proven that digitalization processes in public administration are an integral part of its effective functioning. Digitization of public administration uses technologies to ensure effective decision-making and implementation, as well as the formation of effective mechanisms for the implementation of state policy in all spheres of society. It is designed to simplify and improve interaction between public authorities and citizens as much as possible.

Key words: public administration, digitization, digital technologies, information and communication tools, electronic government system.

Постановка проблеми. Проблема цифровізації в системі публічного управління є актуальною та вимагає уваги. На сучасному етапі цифровізація стала ключовим мегатрендом у розвитку суспільства, проникаючи в різні сфери життя. Цифрові технології стали не тільки необхідністю в побуті та професійній сфері, але й важливою складовою спілкування, пізнання та соціалізації.

Насамперед важливо визначити тривалість та рівень інтенсивності цього мегатренду. Хоча прогнозувати його довгострокові наслідки складно, вже зараз очевидно, що цифровізація є ключовим фактором прогресу в XXI столітті. Вона не лише впливає на технологічний ландшафт, але й суттєво трансформує свідомість та соціальну динаміку.

Поняття цифровізації поширюється на різні сфери економіки та суспільства, створюючи нові умови для глобальних управлінських пріоритетів. Однак разом з цим зростає необхідність аналізу викликів, які виникають внаслідок цифровізації, особливо в системі публічного управління.

Актуальність цієї проблеми полягає в необхідності розгляду впливу цифровізації на ефективність та прозорість публічного управління. Це означає аналіз нових викликів та можливостей, які виникають у зв'язку з впровадженням цифрових технологій в державні структури. Розуміння цих викликів дозволить розробити стратегії, які сприятимуть оптимальному використанню цифрових інструментів у сфері публічного управління.

Аналіз проблем цифровізації в системі публічного управління стає необхідністю в умовах швидкого розвитку цього мегатренду та впливу його на сучасне суспільство.

Аналіз джерел та останніх досліджень. Проблемам цифровізації, цифрових трансформацій публічного управління, впровадження електронних технологій у публічне управління у різних аспектах присвячені роботи таких вчених: О. Берназюк, Т. Биркович, В. Биркович, В. Дрешпак, Н. Грицяк, О. Кабанець, О. Карпенко, П. Клімушин, В. Куйбіда, І. Лопушинський, І. Макарова, В. Наместнік, О. Орлов, М. Павлов, Ю. Пігарєв, Г. Почепцов, В. Ракіпов та інші. Разом з тим, відсутня систематизація наукових підходів до визначення поняття «цифровізація у публічному управлінні» як комплексного феномену формування цифрового суспільства.

Мета статті. Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні цифровізації у публічному управлінні як комплексного феномену формування цифрового суспільства.

Виклад основного матеріалу. Вперше термін «цифровізація» увійшов у загальний обіг у 1995 році завдяки Ніколасу Негропонте, американському досліднику з Массачусетського технологічного інституту. Він включив цей термін у свою книгу «Being Digital», порівнюючи атоми та біти як найдрібніші частки матеріального та цифрового світу [13].

Розширення концепції цифровізації на різні сфери суспільного життя та формування глобальних управлінських пріоритетів стало важливою частиною парадигми індустрії 4.0, що розглядається як новий технологічний розгін [16].

Незважаючи на новаторський характер цифровізації, виявляються відомі витоки цього процесу в минулих спробах конструювання ідеального суспільства. Термін «цифровізація»

© Вербоватий А.

можна тлумачити у вузькому та широкому сенсі. У вузькому сенсі - це перетворення інформації у цифрову форму, а у широкому - це тренд ефективного світового розвитку [2, с. 47].

Цифровізація – це інтеграція цифрових технологій у повсякденне життя суспільства, оцифрування всього, що можна оцифрувати. Цифровізація означає комп'ютеризацію систем і робочих місць для оптимізації роботи та доступності інформації [12]. Визнана як механізм економічного зростання, цифровізація впливає на ефективність, результативність, вартість та якість економічної, громадської та особистої діяльності [7].

Термін «цифровізація» сьогодні використовується для опису трансформації, яка виходить за межі простої заміни аналогового або фізичного ресурсу на цифровий. Наприклад, книги тепер не лише перетворюються в електронні форми, але також надають цілий спектр інтерактивних і мультимедійних ресурсів. Цифровізація - це зміна парадигми у способі мислення, дії, спілкування із зовнішнім середовищем і один з одним, а технологія тут виступає скоріше як інструмент, аніж мета [3]. У найбільш загальному сенсі цифровізація на мікрорівні - це впровадження цифрових технологій, інструментів та платформ у діяльність економічного суб'єкта, включаючи приватні організації [5, с. 48]. Процес цифровізації може бути фрагментарним, торкаючись окремих аспектів розвитку суб'єкта, або комплексним, стосуючись більшості сфер управління розвитком компанії [1, с. 89].

Існує безліч визначень «цифровізації», і давайте розглянемо деякі з них. Поняття цифровізації може мати такі значення:

- цифровізація – це забезпечення, покращення та трансформація бізнес-процесів за допомогою цифрових технологій та оцифрованих даних;
- цифровізація – шлях до цифрового бізнесу та трансформації, але виходить за межі бізнесу і охоплює всі сфери суспільного життя [8].

Процес впровадження цифрових технологій для поліпшення життєдіяльності людей, суспільства і держави. Цифровізація публічного врядування розглядається як стрибкоподібний процес цифрових трансформацій у цифрове врядування [10].

Процес створення та використання нових, цифрових за замовчуванням, інтероперабельних, стандартизованих інформаційних систем у публічному управлінні. Це означає не лише оцифрування і автоматизацію наявних управлінських процесів, але й визначення «критичних точок» управлінського процесу та прийняття рішень з урахуванням цих точок [13].

Використання можливостей онлайн та інноваційних цифрових технологій всіма учасниками економічної системи – від окремих осіб до великих компаній та держав [3].

Характеризується волею сучасного суспільства до віртуальної комунікації, зміни форм і стилю суспільно владних взаємовідносин. Це обумовлює включення в себе державно-управлінських структур у віртуальне середовище та зміну форм управління, зокрема впровадження онлайн платформ для громад [11].

Цифровізація повинна забезпечувати рівний доступ до послуг, інформації та знань для кожного громадянина, орієнтована на міжнародне та європейське співробітництво для інтеграції України до ЄС і виходу на європейський і світовий ринок. Основна мета розвитку цифрових інфраструктур - забезпечити всім громадянам України можливість скористатися цифровими можливостями незалежно від їхнього місцезнаходження та уникнути «цифрового розриву» [11, с. 108].

Отже, цифровізація - це процес покращення процедур, механізмів та методів діяльності за допомогою інформаційно-комунікативних технологій, охоплюючи всі сфери життя. Вона перетворює інформацію в цифровий формат від виробництва і бізнесу до науки та соціальної сфери, включаючи публічне управління. Таким чином, цифрові технології стають не лише інструментом, але й необхідною частиною сучасного життя, перетворюючи наше суспільство в цифрове. Цифровізація публічного управління використовує ці технології для забезпечення ефективного прийняття та реалізації рішень, а також формування дієвих механізмів реалізації державної політики у всіх сферах суспільства. Це покликано

© Вербоватий А.

максимально спростити та покращити взаємодію між державними органами та громадянами, зробити послуги доступними для всіх, незалежно від їхнього місцезнаходження, та забезпечити рівний доступ до цифрових можливостей для всіх громадян.

Процес цифровізації в галузі публічного управління представляє собою широкий спектр змін, що впливають на традиційні практики, технології та механізми. Це включає перехід державних сервісів до електронного формату, впровадження нових інструментів державної комунікації, надання документів через Інтернет, формування стійкої співпраці між органами влади та громадянами через електронні сервіси та інше. Важливим викликом цього процесу є відмова від ієрархізованої взаємодії, де баланс між загальним і приватним встановлюється, подібно до ринкової економіки. Це означає, що роль держави, як іншого інституту, стає обговорюваною, адже відбувається абсолютизація мережевих зв'язків, де «розумні» мережі керують людьми.

На одному рівні це може призвести до формування механізму, що забезпечує інтереси всіх суб'єктів, який можна порівняти з «процедурною справедливістю» [4]. З іншого боку, умови, що формуються, аж ніяк не гарантують загального блага: разом з новими можливостями виникають і нові ризики, які можуть призвести до принципово нових форм залежності – від великих даних та їхніх операторів, а точніше – інтересів, що стоять за ними [6]. Цифрова трансформація публічного управління може призвести до зменшення кількості державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування, підвищення ефективності адміністрування, покращення якості та доступності державних та муніципальних послуг через їх цифрову трансформацію. Однак для досягнення цих користей потрібно детальніше вивчити способи цифровізації процесів публічного управління та їхні перспективи.

Останні події, такі як пандемія та вторгнення на територію України, підкреслили важливість цифровізації публічного управління. Очікується, що у найближчі роки цифрова трансформація буде активно досліджуватися вченими та стане пріоритетом урядових інстанцій. Одним із ключових принципів цифровізації публічного управління повинна бути оптимальність, простота, захищеність систем та інтересів громадян, професіоналізм, орієнтація на результат, стабільність та стійкість до глобальних викликів.

Висновки. Здійснений аналіз вказує на те, що в умовах цифрової епохи надання адміністративних послуг повинно залишатися спрямованим на задоволення потреб громадян та бізнесу. Цифровізація виступає як джерело нових інструментів і процедур, спрощуючи традиційні методи та роблячи їх більш доступними, зрозумілими та безпечними. З переходом процедур публічного управління у цифрову сферу, вони стають не лише зручнішими, але й безпечнішими.

Розвиток цифрової трансформації публічного управління визначається кількома напрямками. По-перше, важливо визначити оптимальні шляхи поєднання різних інструментів цифровізації в публічному управлінні. По-друге, потрібна кількісна оцінка основних ризиків, пов'язаних з процесами цифровізації публічного управління. І, нарешті, важливим є розробка державних програм, спрямованих на підвищення ефективності цифрової трансформації.

Зазначимо, що впровадження цифрових інновацій має сприяти не лише покращенню процесів, але й забезпеченню високого рівня безпеки. Зростання використання цифрових інструментів вимагає вдосконалення заходів з кібербезпеки та захисту даних, щоб гарантувати довіру громадян та бізнесу.

Отже, подальший розвиток цифрової трансформації публічного управління вимагає системного аналізу, визначення оптимальних стратегій та управлінських програм, спрямованих на підвищення якості та ефективності цифрових ініціатив.

Список використаних джерел:

1. Amancio Bouza. What is Digital Transformation, Digitalization, and Digitization. URL: https://medium.com/api-product-management/what-is-digital-transformationdigitalization-and-digitization-c76277ffbdd6 (date of access: 28.07.2023).

© Вербоватий А.

2. Encyclopedia of Information Science and Technology. Fourth Edition. 10 Vol. *IGI Global*. June 2017. 8104 p.

3. Management in the digital economy: textbook. *Publishing house of NSTU*. 2018. 136 p.

4. Negroponte N. Being Digital. *New York. Knopf*, 1995. 256 p.

5. Panshin B. N. Digital economy: concept and directions of development. Science and innovations. 2019. № 3. P. 48–60.

6. Schwab K. The Fourth Industrial Revolution. Geneva. World Economic Forum. 2016. 184 p.

7. Карплюк С. О. Особливості цифровізації освітнього процесу у вищій школі. *Інформаційно-цифровий освітній простір України: трансформаційні процеси і перспективи розвитку*: матеріали методологічного семінару НАПН України. 4 квіт. 2019 р. С. 188–197.

8. Куйбіда В. С., Карпенко О. В., Наместнік В. В. Цифрове врядування в Україні: базові дефініції понятійно-категоріального апарату. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. Державне управління*. 2018. № 1. С. 5–11. URL: http://academy.gov.ua/infpol/pages/dop/2/files/974f8478-cfe8-4d31-971b-d5116efff458.pdf (дата звернення: 28.07.2023).

9. Лукін С. Сучасні аспекти цифровізації публічних просторів. *Аспекти публічного управління*. 2020 р. Том 8. Спецвипуск № 1. С. 91–93.

10. Наместнік В. В., Павлов М. М. Електронне, цифрове та smart-управління: сутність та співвідношення термінів. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. Державне управління*. 2020 р. №1 (96). С. 115–121.

11. Панченко О., Сердюк І. Інформаційна державна політика на шляху цифровізації. *Аспекти публічного управління*. 2020. Т 8. Спецвипуск № 1. С. 107–109.

12. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 січ. 2018 р. № 67-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018- %D1%80#Text (дата звернення: 28.07.2023).

13. Цифрова адженда України – 2020 («Цифровий порядок денний» – 2020) Концептуальні засади (версія 1.0). Першочергові сфери, ініціативи, проекти «цифровізації» України до 2020 року. Київ: *ГС «Хай-тек офіс Україна».* 2016. 90 с. URL: https://ucci.org.ua/uploads/files/58e78ee3c3922.pdf (дата звернення: 28.07.2023).

© Вербоватий А.